

SOUHRN

Předkládaná práce se zabývá tématem viktimologických aspektů sexuální agrese. Detailní popis a porozumění viktimologii znásilnění je předpokladem účinné prevence i léčebné péče obětem s následky takového činu.

Cíl výzkumu: Cílem výzkumu byla detekce prevalence sexuální viktimizace u žen a mužů v obecné populaci, výskytu negativních dopadů sexuální viktimizace na psychiku obětí, popis odlišností mezi respondenty, kteří uvedli zkušenost se sexuálním násilím a těmi, kteří tuto zkušenost neuvedli a zachycení trendů v oblasti viktimologie sexuálního násilí v České republice v posledních 15 letech.

Výzkumná metoda: Z hlediska povahy výzkumu se jednalo o kvantitativní výzkumný projekt. Výzkum byl součástí longitudinálního výzkumu sexuálního chování a postojů obyvatel České republiky z let 1993, 1998, 2003 a 2008. Téma sexuální viktimizace je jednou z oblastí studovaných tímto výzkumem. Naše data byla získána v říjnu, listopadu a prosinci 2008. Respondenti zodpověděli anonymní dotazník zaměřený na jejich sexuální chování. Pro statistickou analýzu dat byl použit program SPSS (Statistical package for social science). Odlišnosti mezi dvěma sledovanými soubory byly kalkulovány T-testem významnosti rozdílu středních hodnot v případě kvantitativních znaků a chí-kvadrát testem významnosti rozdílu v případě kvalitativních znaků

Výzkumný soubor: Základní soubor představovala populace České republiky starší 15 let, výběrový soubor tvořilo 1 000 mužů a 1 000 žen s charakteristikami základního souboru.

Výsledky: 11% žen našeho souboru uvedlo, že bylo někdy přinuceno k pohlavnímu styku. 6,3% jednou a 4,7% opakovaně. Na stejnou otázku odpovědělo kladně pouze 1,6% mužů. Nejvíce žen našeho souboru bylo viktimizováno ve velmi mladém věku – mezi 16. a 25. rokem. Po 25. roce je výskyt sexuální viktimizace výrazně nižší s opětovným nárůstem okolo třicátého roku a rapidně klesá po čtyřicítce. Výsledky ukazují, že pachatelem sexuální viktimizace byl ve většině případů manžel nebo partner. Pouze v necelé třetině případů byla pachatelem jiná známá osoba a neznámý byl pachatel pouze v 11% případů. Policejně hlášeno bylo v roce 2008 5% případů sexuálního násilí.

Negativní následky vynuceného sexuálního styku uvedla více než třetina žen s touto zkušeností, negativní následky psychického charakteru byly zjištěny u 72% těchto žen, 57% uvedlo následky partnerského charakteru a následky v sexuální oblasti se vyskytly u 38% žen. O následcích trvalého charakteru referovalo 33% viktimizovaných respondentek s negativními následky sexuálního násilí.

Znásilněné ženy se od souboru ostatních významně žen lišily **v charakteristikách psychosexuálního vývoje, sexuálního chování a v některých postojích k sexu.**

Zahajovaly koitální sexuální život dříve, uvedly vyšší počty sexuálních partnerů v průběhu života a častější náhodný sex. Tyto ženy se dle našich zjištění vdávají v mladším věku, častěji jsou svým partnerům nevěrné, častěji se rozvádějí a uzavírají za život více manželství. Častěji absolvují umělé přerušování těhotenství, mají více sexuálních poruch v anamnéze i v současnosti a jsou častěji nespokojené se svým pohlavním životem. Uvádějí ve vyšším procentu méně obvyklé či rizikové sexuální zkušenosti: častěji poskytly sex za peníze, měly častěji pohlavně přenosnou chorobu a častěji se účastnily skupinového sexu než ženy bez sexuálně agresivní zkušenosti. Viktimizované ženy rovněž častěji referují o zkušenosti s pohlavním stykem s osobou stejného pohlaví a častěji se považují za homosexuálky či bisexuálky. V dětství bylo více znásilněných žen sexuálně zneužito a při tomto zneužití bylo chování pachatele násilnější než v případě zneužitých žen bez této zkušenosti (pachatel častěji vyžadoval soulož do pochvy než jiné, nekoitální aktivity). V postojích a názorech na sex se ženy s násilnou sexuální zkušeností jeví jako liberálnější. Extramatrimoniální a náhodné sexuální styky považují, na rozdíl ostatních žen souboru, za přirozené.

U souboru žen jsme porovnali **trendy viktimologických aspektů sexuálního chování.**

Nenáhodně kolísavý trend se týká stupně známosti pachatelů a formy sexuálně agresivního chování mužů vůči ženám. Nejčastěji byl pachatelem partner nebo manžel (s poklesem v roce 2003) nebo jiná známá osoba (nejčastěji v roce 2003) a nejméně často byl pachatel zcela neznámý. Obdobnou nejednoznačnost vykazuje i další trend - ve formě sexuální agrese muže vůči ženě od roku 1993 do roku 2003 docházelo k poklesu nucení ženy k souloži, mezi lety 2003 a 2008 zaznamenáváme opět nárůst. Stejně tak u nucení ženy k masturbaci. Tyto trendy nejsou jednoznačné, avšak jsou nenáhodné, studium tohoto jevu bude vyžadovat více výzkumných opakování.

Zjišťovali jsme rovněž situaci v ohlašování sexuálního násilí na policii a v letech 2003 a 2008 i důvody neoznámení takovýchto činů. Oznamování vynuceného pohlavního styku na policii má od roku 1993 do roku 2008 vzrůstající, i když statisticky nevýznamnou, tendenci – od 3% do 5%. Významné jsou rozdíly v důvodech neoznámení vynuceného pohlavního styku: zatímco důvody jako stud, obavy z odsouzení okolím a strach ze stálého partnera klesly, strach ze ztráty pachatele se mezi rokem 2003 a 2008 zvýšil o 16%. Domníváme se, že tyto rozdíly mohou být způsobeny změnou společenského klimatu ke kterému dochází v posledních letech (vč. právní úpravy domácího násilí). Ženy si díky těmto změnám více uvědomují svá práva a jsou otevřenější. Nárůst strachu ze ztráty pachatele sexuální viktimizace potvrzuje skutečnost, že většina sexuálně násilných činů se odehrává v manželských a trvalých partnerských vztazích.

Klíčová slova

sexuální agrese, prevalence znásilnění, následky znásilnění, viktimologie znásilnění